

Svarta listan

*Ord och fraser
som kan ersättas i författningsspråk*

Svarta listan

Ord och fraser

som kan ersättas i författningsspråk

Innehållsförteckning

Förord	3
Att använda Svarta listan	4
Mer läsning	4
A	5
B	7
D	8
E	8
F	10
H	13
I	13
J	14
L	15
M	15
N	16
O	16
P	17
R	17
S	17
T	18
U	18
V	19
Å	19
Ä	20

Förord till fjärde upplagan – 2011

Svarta listan har varit ett viktigt redskap i arbetet med att modernisera ord och fraser i författningarna alltsedan den gavs ut första gången 1988.

Ordlistan ges ut av rättschefen i Statsrådsberedningen och har utarbetats av granskningskansliets språkexperter. Denna fjärde upplaga är snarlik tredje upplagan från 2004. Skillnaden är att "skall" har bytts ut mot "ska" i alla exempelfraser. Ett par förtydliganden har också gjorts.

Inför den tredje upplagan granskades de nya uppslagsorden och exempelfraserna av bl.a. rätts- och expeditionschefer i Regeringskansliet och av riksdagens språkgrupp, liksom av enhetschefer för de svenska översättarna och av svenska juristlingvister inom Europeiska unionen.

Ordlistan tar upp ord som ger ett stelt, kanslispråkligt intryck. Ersättningsorden och -fraser är så gott som alla hämtade från moderna författningar och alltså redan etablerade i författningsspråket.

Stockholm i oktober 2011

Christina Weihe

Rättschef i Statsrådsberedningen

Att använda Svarta listan

Svarta listan är inte, trots sitt målände namn, en lista över förbjudna ord i svenska språket. Att ett ord tagits upp i Svarta listan betyder därför inte att det aldrig får användas i en författning.

I en del fall bör man bara undvika vissa, ofta vilseledande, betydelser av ordet, se t.ex. *bestrida*, *utgå*.

I många andra fall bör ordet bara användas mindre ofta därför att det är stelt. Sådana ord markeras med ett "ofta" framför ersättningsförslaget, se t.ex. *erhålla*, *erlägga*, *erfara*, *tillställa*.

Många gånger är det vissa fraser man bör formulera om. Fraserna innehåller visserligen ett nyckelord som avgör placeringen i ordlistan, men det är inte ordet som är problemet, se t.ex. *fråga*, *hinder*, *meddela*.

Över huvud taget ska Svarta listans exempelfraser ses som just sådana. De är autentiska men de visar inte det enda möjliga alternativet. På vissa ställen har detta förtydligats med frasen "kan ofta ersättas enligt följande:".

Ibland vill Svarta listan inspirera till andra uttryckssätt genom att ge exempel på mer moderna formuleringar som använts i författningstext, men som inte självklart är användbara i alla sammanhang. Detta har markerats med ett "ibland".

Mer läsning

Ytterligare ord och fraser som kan ersättas finns i Myndigheternas föreskrifter (Ds 1998:43), som är en handbok i författningsskrivning.

anbringa

- Kontrollmärket anbringas på fordonet.
- Märket får inte *anbringas* så, att ...
- ... att den utrustning som hör till anordningen *anbringas*.

ofta: **sätta upp/sätta på/placera/fästa (på något)**

Kontrollmärket sätts fast på fordonet.

Märket får inte *fästas* så, att ...

... att den utrustning som hör till anordningen *sätts på plats*.

angå (i vissa fraser)

- den som beslutet *angår*
- ... *såvitt angår* överklagandet

den som beslutet *rör/gäller/avser*

ibland: ... *som har betydelse för* överklagandet

anhängiggöra

- den domstol där målet *anhängiggjorts*
- Ett ärende som har *anhängiggjorts* hos en myndighet ...

väcka/inleda

den domstol där målet *väckts/inletts*

Ett ärende som har *väckts/inletts* hos en myndighet ...

ankomma

- Det *ankommer* på myndigheten att ...
- ... om *uppgiften inte ankommer* på annan myndighet.
- Det *ankommer* på X-myndigheten att ...
- ... med vissa uppgifter som annars *ankommer på X-myndigheten*.

ofta: **ska/ha till uppgift att**

Myndigheten *ska/har till uppgift att* ...

... om *inte någon* annan myndighet *har detta till uppgift/ska sköta denna uppgift*.

Det är X-myndigheten som *ska/har till uppgift att* ...

... med vissa uppgifter som annars *är X-myndighetens/X-myndigheten har*.

anmana, anmaning

- Underrättelsen ska också innehålla en *anmaning* ...
- på *anmaning*

anmoda, anmodan

- ... ska X-myndigheten *anmoda* sökanden att avhjälpa felet.

ansvar (som rubrik)

- *fälla till ansvar*

avbida

- *avbida* i häkte

avbidan

- *i avbidan på*

avge

- *avge yttrande*

avnämare**avskrift****uppmåna, uppmaning**

ibland: **begära, begäran**

Underrättelsen ska också innehålla en *uppmaning* ...

på *uppmaning/begäran*

ofta: **uppmåna, uppmaning**

... ska X-myndigheten *uppmåna* sökanden att rätta till felet eller bristen.

straffbestämmelser

döma

invänta/vänta (på)/avvakta

ibland: **stanna kvar**

stanna kvar i häkte

väntan

till dess att

ge (bud)

lämna (anbud, rapport m.m.)

ofta: *yttra sig*

användare/mottagare/

konsument/ kund

ofta: **kopia**

avsändaofta: **sända/skicka (i väg)****belägen** (i vissa fraser)

- är *belägen* i

ofta: *ligger* i**belöpa**

- Skatt som *belöper på* vinsten ...
- Lån som *belöper på* viss period ...

Skatt *på vinsten/*
Skatt som *ska betalas för* vinsten ...

Lån som *avser/löper på* en viss period ...

beredaofta: **ge**

- *bereda* någon tillfälle
- *bereda sig tillträde till*

ge någon tillfälle/*någon ska få*
tillfälle/*låta* någon

ta sig in i

beskaffenhetofta: **art/slag/sort**

- *av beskaffenhet*
- ... är *av (sådan) beskaffenhet* att ...
egenskaper att ...

på sådant sätt/av sådan art/av
sådant slag

ofta: ... är *sådan/har sådana*

bestrida (i betydelsen "ansvara för betalning")**täcka/betala/bekosta/stå för****besvär** (om att överklaga beslut)**överklagande**

- *besvär* rätt
- *anföra besvär mot*
- ... samtliga *besvär* som har *anförts*.

rätt att överklaga

överklaga

... samtliga *överklaganden* som
har *kommit in*.

biträde

- begära *biträde* med utredning
- Polismyndigheten ska lämna *det biträde* som behövs vid tillsynen.

ofta: **hjälp**

begära *hjälp* med utredning
Polismyndigheten ska lämna *den hjälp* som behövs vid tillsynen.

domarvärv

- *vara erfaren i domarvärv*

ha erfarenhet/ha arbetat/ha varit verksam som domare
eller: *med domarerfarenhet*

dröjsmål

- *utan dröjsmål*

ofta: *genast/omedelbart/snarast möjligt*

därvid

- Talmannen ska *därvid* iakttaga den ordning mellan ersättarna ...

då/i det sammanhanget

Talmannen ska *då* följa den ordning mellan ersättarna ...

"därvid" är ofta överflödigt:

- Beslutas *därvid* återförvisning ...

Om återförvisning beslutas ...

efterge**befria från/efterskänka**

däremot: **eftergift**

efterkomma

- Om någon inte *efterkommer* ett föreläggande/förbud ...
- *Till efterkommande av resolutionen* ...
- *efterkomma befallningen*

lyda/följa

Om någon inte *följer* ett föreläggande/*rättar sig efter* ett förbud ...

För att följa/Med anledning av resolutionen ...

ibland: *lyda orden*

efterlevas**följas**

efterlevnad (kan ofta ersättas enligt följande:)

• kontrollera <i>efterlevnaden av föreskrifterna</i>	kontrollera <i>att</i> föreskrifterna <i>följs</i>
• ... som behövs för att trygga <i>efterlevnaden</i> av denna lag.	... som behövs för att denna lag <i>ska följas</i> .
• X <i>utövar</i> tillsyn över <i>efterlevnaden av</i> denna lag.	X <i>har/ska ha</i> tillsyn över <i>att</i> denna lag <i>följs./</i>
X <i>ska se till</i> att denna lag <i>följs</i> .

efterrättelse se: lända

eljest

**annars/annat/på annat sätt/
av andra skäl/i övrigt/
av någon annan anledning**

envar/ettvart

var och en/vart och ett

erfara

ofta: **få veta**

erfordra (kan ofta ersättas enligt följande:)

• Vad som <i>erfordras</i> ...	Vad som <i>behövs/krävs/är nödvändigt</i> ...
• vidta <i>erforderliga</i> åtgärder	vidta de åtgärder <i>som behövs/krävs/är nödvändiga</i>
• för <i>erforderlig</i> behandling	ibland: för <i>fortsatt</i> behandling
• med <i>erforderlig</i> kompetens	med <i>nödvändig/tillräcklig</i> kompetens
ibland: med <i>lämplig</i> kompetens

erhålla

- *erhålla* uppdrag
- *erhålla ledighet* (från ...)

ofta: **få**

få i uppdrag
få ledigt (från ...)

erinran

- *Erinran härom skall intagas* i föreläggandet.
- lämna in *en erinran*
- *erinra* häremot
- ... *utan erinran*

En upplysning om detta ska tas in i föreläggandet.

lämna in *invändningar/synpunkter* i betydelsen "tillrättavisning":
påpekande

invända mot det

... *har inte något att invända mot/*
har inga invändningar mot

erläggaofta: **betala****foga**

- *Till underrättelsen skall inspektionen foga* uppgift om ...
- *Till ansökan skall fogas* bevis om registreringen.
- ... ska till *anmälan foga* yttrande ...
- ... *fogas vid vadeinlagan*

ibland: **lämna (in) (tillsammans med)**

Inspektionen ska samtidigt lämna uppgift om ...

Ett bevis om registreringen ska *följa med ansökan.*

... ska *tillsammans med anmälan lämna ett yttrande* ...

... *ges in samtidigt med överklagandet*

fråga (i vissa fraser)

- När *fråga* är om ...

När *det är fråga(n) om/När det gäller/I fråga om* ...

- Om *fråga* uppkommer om ...

Om *det blir tal* om ... /Om *det blir fråga* om ...

föranleda

ofta: **leda till/motivera**

- Om särskilda skäl *föranleder* det ...

Om *det finns* särskilda skäl (för det)

föranstalta

- *föranstalta* om att

ordna så/ordna med/sörja för/se till att

förebringa

lägga fram/lämna

- ... får utredning inte *förebringas*

... får utredning inte *läggas fram*.

föreligga

ofta: **finnas**

- Om särskilda skäl *föreligger* ...
- ... om förutsättningarna inte längre *föreligger*.
- *Föreligger* enhälligt förslag från valberedningen, ska ...
- I *föreliggande* lag/proposition

Om *det finns* särskilda skäl ...
ibland: ... om förutsättningarna inte längre *är uppfyllda/gäller*.
Om valberedningen *har lagt fram* ett enhälligt förslag, ska ...
I *denna* lag/proposition
I *lagen/propositionen*

föreskrift (i betydelsen "villkor")

- Beslutet får förenas med *föreskrifter* om ...

Beslutet får förenas med *villkor* om ...

företa

ofta: **göra**

- *företa* undersökning

göra en undersökning/*undersöka*

förete

visa (upp)

förfalla

- När något *förfaller till betalning* ... ofta: När något (*senast*) ska betalas...
- Ändamålet med vitet har *förfallit*. Ändamålet med vitet har *förlorat sin betydelse*.
- frågan *förfaller* frågan är *inte längre aktuell/faller*
- beslutet *förfaller* beslutet *upphör att gälla*
- uppdraget *förfaller* uppdraget *upphör/någon ska lämna sitt uppdrag*
- Vid *förfall* för ordföranden ... När ordföranden *har förhinder* ...

förfara (kan ofta ersättas enligt följande:)

- Med varan ska *förfaras* så ... Varan ska *behandlas/hanteras* så ...
- Hur myndigheten ska *förfara* ... Hur myndigheten ska *göra* ...

förflytaofta: **gå**

- ... inte tas upp till prövning innan sex månader *förflutit* inte tas upp till prövning förrän *det har gått* sex månader ...
- ... förrän två år *förflutit från* återkallelsebeslutet ... förrän två år *efter* återkallelsebeslutet

förordna

- Rätten kan *förordna* att ... Rätten kan *besluta/bestämma* att däremot: *förordna/utse någon till* ...
- beslutet gäller till dess annorlunda *förordnas* ibland: beslutet gäller *tills vidare*

försorg

- ... ska *genom hovrättens försorg* framläggas vad X anfört ska *hovrätten se till att* det som X anfört läggs fram ...

förutskicka**meddela på förhand/i förväg****handha**ofta: **ha hand om/sköta****hemställa**ofta: **begära/föreslå****hinder** (i vissa fraser)

- *utan hinder av*
- *utan hinder av att*
- Om *det uppkommer hinder för någon ...*
- Om *hinder ej möter däremot ...*
- Om *hinder ej möter enligt någon ...*

ofta: *trots*
 ofta: *även om/trots att*
 Om *någon får förhinder ...*
 Om *möjligt/det inte möter något hinder/inget/inte något hindrar det*
 Om *någon tillåter det/inte har något emot det ...*

hörande

- *efter hörande av X*
- *utan motpartens hörande*

efter det att Y har hört X/låtit X yttra sig
även om motparten inte hörts/utan att motparten har getts tillfälle att yttra sig

hör samma**följa/lyda/rätta sig efter****iaktta** (i vissa fraser)

- om *X inte iakttar villkor som ...*
- ska *iaktta(s) att*

... inte följer villkor som ...
 ibland: ska *se till att*

den passiva konstruktionen (*iakttas*) med att-sats kan ofta helt utelämnas:

- ... ska *iakttagas att* ärenden som ... ska ärenden som hör till ett hör till ett ämnesområde hänföres ämnesområde hänföras till ... till ...

ifrågasatt/som ifrågasätts i betydelsen "ifrågavarande"

- åtgärd som *ifrågasätts* den åtgärd som *ärendet gäller*
- *ifrågasatt åtgärd* *åtgärden*

ikläda sig

- *ikläda sig* skyldigheter *ta på sig* skyldigheter

inhämta (kan ofta ersättas enligt följande:)

- *inhämta* upplysningar *skaffa* upplysningar
- ... får *inhämta* förklaringar, upplysningar eller yttranden. ... får *begära (in)* förklaringar, upplysningar eller yttranden.

inkomma med

lämna in/skicka in/sända över

innehålla(s)

ofta: **dra(s) av**

- den skatt som *innehållits* i utlandet den skatt som *dragits av* i utlandet
- *vad som har innehållits för mycket* *mellanskillnaden*

inställa (i vissa fraser)

- *inställa någon* (när någon inte inställer sig frivilligt) *se till att någon inställer sig/få någon att infinna sig/föra någon till*

jämförlig

ibland: **liknande**

jämka	ofta: sänka/minska/sätta ned/ner/ (för)ändra
jämlikt (preposition)	enligt
jämte	med/tillsammans med/och/samt/ vid sidan av/plus/både ... och/ ökat med
lagfaren (används dock tills vidare i uttrycket "lagfaren domare")	
• <i>vara lagfaren</i>	<i>vara jurist/som avlagt jur.kand.-examen/med jur.kand.-examen.</i> Jfr: domarvärv
lagrum	bestämmelse/paragraf
lända	
• <i>lända till (omedelbar) efterrättelse</i>	<i>ska gälla/tillämpas/verkställas (omedelbart)</i>
• <i>lända till förfång</i>	<i>skada/vara till skada</i>
meddela (i vissa fraser)	
• <i>meddela tillstånd</i>	ofta: <i>ge/bevilja tillstånd</i>
• <i>meddela undervisning</i>	<i>undervisa/ge undervisning</i>
• <i>meddela vård</i>	<i>vårda/ge vård</i>
• <i>Har i lag meddelats bestämmelse som ...</i>	<i>Om en lag innehåller en bestämmelse som ...</i>
• <i>bestämmelser härom meddelas i lag (när det är fråga om en upplysning)</i>	<i>bestämmelser om detta finns i lag</i>

medge (i vissa fraser)

- *medge* anstånd *bevilja* anstånd
- Om X-myndigheten *medger* det ... ibland: Om X-myndigheten *går med på* det ...

mindre (i vissa fraser)

- ... tillåts *ej med mindre* tillåts *endast om* ...

motsvarande tillämpning

- Bestämmelser om X *äger motsvarande tillämpning* på Y.

tillämpas

Bestämmelser om X *ska också tillämpas* på Y/gäller även Y.

mån (i vissa fraser)

- *i den mån* (bör inte användas i betydelsen "om") 1. *om*
- 2. ofta: *i den utsträckning/till den del* (eller någon annan omskrivning)

nedsätta/nedsättning

deponera/deposition (om säkerhet)
däremot: **nedsättning** (vid minskning)

nyttja

ofta: **använda**
däremot: **nyttjanderätt**

nöjaktig

godtagbar/som får godtas

obilligt

oskäligt

olägenhet

ibland: **besvär/problem**

ordning (i vissa fraser)

- *i annan ordning* *på annat sätt*
- *i föreskriven ordning* *på föreskrivet sätt/på rätt sätt*
- Enligt *vad som föreskrivs i särskild ordning ...* ibland: Enligt *särskilda föreskrifter ...*

oundgänglig(en)**nödvändig/absolut****påkalla**

- *påkalla* förhandling *begära/kräva* förhandling
- När det är *påkallat* för att ... ofta: När det är *nödvändigt/behövs/krävs/är motiverat* för att ...

riketofta: **landet/Sverige**

- *utom riket*

*utomlands/utanför Sverige***rådrum****tid (på sig)****stadfästa****godkänna, fastställa, bekräfta****stadgas****föreskrivs**

- ... är *särskilt stadgat*. ... *finns särskilda bestämmelser*.
- *Vad i 12 kap. är stadgat ...* *Bestämmelserna i 12 kap. ...*

såvitt avser**när det gäller/i fråga om****sägs** (i vissa fraser)**enligt/som avses/som anges**

- ... av den myndighet som *sägs* i 9 §. ... av den myndighet som *avses/anges* i 9 §.

• När myndigheten meddelat förbud
<i>som sägs i 5 § ...</i>	När myndigheten meddelat förbud
<i>enligt 5 § ...</i>
• <i>Vad som nu sagts</i> gäller också ...	ofta: <i>Detta</i> gäller också ...

talán (bör inte användas om överklaganden)

• <i>föra talan mot</i>	<i>överklaga</i>
• <i>talan mot/besvärstalan</i>	<i>överklagande</i>
• <i>fullfölja talan</i>	<i>överklaga (beslutet)</i>
• <i>utan hinder av förd talan</i>	<i>även om beslutet överklagas</i>

tillkomma

• rätt som <i>tillkommer</i> någon	rätt som någon <i>har</i>
• uppgift som <i>tillkommer</i> X	uppgift som <i>ska fullgöras/utföras av X</i>

tillämpning se: **motsvarande tillämpning**

tillskapa

ofta: **bilda, inrätta, skapa**

tillställa

ofta: **lämna/ge/sända/skicka till**

• En kopia av planen ska <i>tillställas</i> myndigheten.	En kopia av planen ska <i>lämnas till/sändas till</i> myndigheten./ Myndigheten ska <i>ha</i> en kopia av planen.
• Skattebeloppet <i>tillställs</i> X.	Skattebeloppet <i>betalas ut till</i> X.

undergå

• Den som <i>undergår fängelse</i> ...	Den som <i>avtjänar (ett) fängelsestraff</i> ...

underlåta

- *Underlåter någon att ...*
- återkallelse får *underlåtas*

ofta: **låta bli/inte**
ibland: **avstå från**

ofta: *Om någon inte ...*
... får *avstå från* återkallelse/att
återkalla

uppbära

- *uppbära* ålderspension
- Om X *uppbär* kommunalt bostadstillägg ...
- Betalningen *uppbärs* av X-myndigheten.

få/ha

ha ålderspension
Om X *får* kommunalt bostadstillägg ...
Betalningen *tas emot* av X-myndigheten.

utevaror

- utan hinder av ngn *utevaror*

ofta: även om ngn *uteblir/inte kommer* (till förhandlingen/mötet)

utgå (i betydelsen "lämnas", "ges")

- *Ersättning utgår ...*
- ... kallelse ska *utgå* till ...

Ersättningen betalas (ut)/lämnas ...
... kallelse ska *skickas* till ...

utröna**ta reda på/klarlägga****vederlag**

- lån utan *vederlag*

ersättning/motprestation

lån utan *ränta eller annan motprestation*

ådöma(s)**döma(s) till/döma(s) ut**

åligga/åliggande (kan ofta ersättas enligt följande:)

• <i>Det åligger någon att ...</i>	<i>Någon är skyldig att ... /
Någon ska ...</i>
• <i>fullgöra sina åligganden</i>	<i>fullgöra sina skyldigheter</i>
• <i>Om han inte fullgör sina åligganden ...</i>	<i>Om han inte gör vad han ska/
vad han är skyldig att göra ...</i>
• <i>Sådan skyldighet åligger dock regeringen endast i fråga om ...</i>	<i>Denna skyldighet har dock regeringen endast i fråga om ...</i>

åsätta

• <i>åsätta taxeringsvärde</i>	<i>fastställa taxeringsvärde</i>
• <i>Egendom som inte åsatts taxeringsvärde ...</i>	<i>Egendom som det inte fastställts något taxeringsvärde för ...</i>
• <i>preliminär taxering åsätts med ledning av ...</i>	<i>preliminär taxering ska ske/göras/bestämmas med ledning av ...</i>

åtnjuta

• <i>den som åtnjuter hel sjukpenning</i>	<i>den som har hel sjukpenning</i>
• <i>... åtnjuter skydd som avses i ...</i>	<i>... har det skydd som avses i ...</i>
• <i>... åtnjuter tullfrihet för sällskapsdjur</i>	<i>... får tullfritt införa sällskapsdjur</i>
• <i>... det som mottagaren sammanlagt åtnjutit</i>	<i>... det som mottagaren sammanlagt fått</i>
• <i>förskott till ngn som åtnjuter sådan förmån</i>	<i>... som har beviljats sådan förmån</i>

få/ha/beviljas**äger** (i vissa fraser)

- *Äger part ...*
- *... äger laga kraft*
- *... ägt upptaga åtal*
- *Regeringen äger förordna ...*

har/ska/kan/får

- *Om en part har rätt att ...*
- *... har laga kraft*
- *... kunnat/haft rätt att ta upp åtal*
- *Regeringen får besluta ...*

Publikationen kan laddas ner från www.regeringen.se
under rubriken Publikationer. Skriv *Svarta listan* i sökrutan.

REGERINGSKANSLIET

Statsrådsberedningen

Regeringskansliet, 103 33 Stockholm

08-405 10 00

www.regeringen.se